

RO

RO

RO

COMISIA EUROPEANĂ

Bruxelles, 22.12.2010
COM(2010) 783 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU

Memoria crimelor comise de regimurile totalitare în Europa

1. INTRODUCERE

De-a lungul istoriei, regimurile totalitare au avut ca rezultat încălcări ale drepturilor fundamentale și negarea totală a oricărei forme de demnitate umană. Majoritatea statelor membre au avut experiența unui astfel de trecut tragic. În prezent, după cum se afirmă în Declarația de la Berlin din 2007 cu ocazia aniversării a cincizeci de ani de la semnarea Tratatelor de la Roma, „*Integrarea europeană demonstrează că am învățat lecția dureroasă a unei istorii marcate de conflicte sângeroase. Astăzi trăim împreună, lucru care nu a fost posibil în trecut.*”

Memoria istoriei Europei constituie moștenirea comună a tuturor europenilor de astăzi și ale generațiilor viitoare. Reconcilierea cu moștenirea crimelor comise de regimurile totalitare necesită împărtășirea și promovarea acestei memorii. Programul de la Stockholm¹ subliniază că „*Uniunea reprezintă un spațiu al valorilor împărtășite, valori care sunt incompatibile cu crimele împotriva umanității, cu genocidul și cu crimele de război, inclusiv crimele comise de regimurile totalitare. Fiecare stat membru are propria abordare privind aceste chestiuni, dar din perspectiva reconcilierii, memoria acelor crime trebuie să fie o memorie colectivă, împărtășită și promovată, atunci când este posibil, de noi toți. Uniunea trebuie să joace rolul de mediator.*”

În noiembrie 2008, Consiliul a adoptat Decizia-cadru privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal. Decizia-cadru se limitează la crimele comise pe motive de rasă, culoare, religie, ascendență sau origine națională sau etnică. Aceasta nu cuprinde crimele comise din alte considerente, cum ar fi, de exemplu, crimele comise de regimurile totalitare. Declarația atașată procesului-verbal al Consiliului la momentul adoptării deciziei-cadru solicita Comisiei să examineze și să raporteze Consiliului în termen de doi ani de la intrarea în vigoare a deciziei-cadru dacă este necesar un instrument suplimentar care să cuprindă apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit prin referire la alte criterii decât rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică, cum ar fi statutul social sau convingerile politice. Această solicitare a fost reiterată în Programul de la Stockholm.

Importanța păstrării vii a memoriei trecutului a fost, de asemenea, evidențiată de Parlamentul European în Rezoluția sa din 2 aprilie 2009 privind conștiința europeană și totalitarismul. Parlamentul European subliniază că acest lucru este deosebit de important deoarece nu poate să existe reconciliere fără adevăr și comemorare.

Statele membre s-au confruntat și se confruntă în continuare cu problema delicată și complexă privind cea mai bună modalitate de identificare a adevărului și de redare a istoriei astfel încât generațiile viitoare să poată învăța din ororile și crimele trecutului. Fiecare stat membru a găsit propria modalitate de a aborda aceste chestiuni, iar Comisia poate facilita acest proces prin încurajarea discuțiilor și împărtășirea experiențelor și promovarea celor mai bune practici.

Scopul prezentului raport este de a prezenta modul în care Comisia intenționează să joace un rol semnificativ în acest proces și să furnizeze un punct de plecare pentru discuțiile viitoare

---

¹ Adoptat de Consiliul European din 10-11 decembrie 2009, JO C 115, 4.5.2010, p. 1 - 38

privind contribuția Uniunii Europene la promovarea memoriei crimelor comise de regimurile totalitare. De asemenea, raportul urmărește să răspundă la solicitarea Consiliului privind raportarea necesității unui instrument suplimentar în domeniu.

1.1. Elaborarea raportului

În scopul elaborării prezentului raport, Comisia a întreprins o serie de inițiative pregătitoare. În noiembrie 2007, Comisia a organizat la Bruxelles un seminar la nivel înalt intitulat „Modalități de abordare a memoriei totalitarismului în Europa: victime și reconciliere”².

Declarația atașată procesului-verbal al Consiliului la momentul adoptării deciziei-cadru indica faptul că Comisia va organiza o audiere publică la nivel european cu privire la infracțiunile de genocid, crimele împotriva umanității și crimele de război comise de regimurile totalitare, precum și la acțiunile de apologie publică, negare sau banalizare grosieră a acestora și evidențierea necesității unei redresări corespunzătoare a nedreptăților comise, înaintând, după caz, o propunere de adoptare a unei decizii-cadru referitoare la aceste crime. Audierea publică a avut loc la Bruxelles la 8 aprilie 2008 și a fost organizată în parteneriat de către Comisie și președinția slovenă³.

În 2009, Comisia a finanțat un studiu realizat de un institut independent cu scopul de a furniza o perspectivă factuală globală asupra metodelor utilizate de statele membre în vederea abordării chestiunilor privind memoria crimelor comise de regimurile totalitare⁴. „*Studiul privind modul în care statele membre abordează memoria crimelor comise de regimurile totalitare în Europa*” (denumit în continuare „studiul”) a fost finalizat la începutul anului 2010, fiind transmis statelor membre și Parlamentului European. Studiul este disponibil pe site-ul internet al Comisiei.

În mai 2010, statele membre au primit un chestionar care viza obținerea de informații factuale referitoare la situația din statele membre în ceea ce privește memoria crimelor comise de regimurile totalitare⁵.

---

² Scopul seminarului era de a ajuta Comisia să dobândească o perspectivă mai detaliată asupra diverselor aspecte referitoare la această chestiune și să identifice subiectele care trebuie discutate în cadrul audierii publice la nivel european.

³ Audierea a fost organizată în jurul a două aspecte-cheie privind recunoașterea și reconcilierea. Președinția slovenă a publicat rapoartele audierii: „*Crimele comise de regimurile totalitare*”. „*Rapoartele și lucrările audierii europene publice din 8 aprilie privind crimele comise de regimurile totalitare*”, editate de Peter Jambrek.

⁴ Studiu privind modul în care statele membre abordează memoria crimelor comise de regimurile totalitare în Europa, prezentat de profesor doctor Carlos Closa Montero. Institutul pentru bunuri și politici publice. Centrul de științe umane și sociale. CSIC. Madrid, Spania. http://ec.europa.eu/justice/doc_centre/rights/studies/docs/memory_of_crimes_en.pdf

⁵ 16 state membre au răspuns la chestionar: LV, LT, EE, PL, HU, SK, SL, BG, RO, BE, IRL, SE, FI, PT, ES, DE.

2. MEMORIA CRIMELOR COMISE DE REGIMURILE TOTALITARE – SITUAȚIA ÎN STATELE MEMBRE

2.1. Perspectivă globală

Studiul arată că toate statele membre în cauză au adoptat măsurile necesare pentru a aborda moștenirea crimelor comise de regimurile totalitare. Statele membre au adoptat abordări diferite în funcție de istoria, circumstanțele specifice, cultura și sistemele juridice naționale. Studiul relevă că nu există un model universal și că instrumentele și metodele utilizate la nivel național (justiție pentru victime, justiție pentru autori, căutarea adevărului, păstrarea memoriei, inițiative de sensibilizare a populației etc.) sunt specifice fiecărei țări. Alegerea instrumentelor, a măsurilor și a practicilor adoptate poate varia semnificativ chiar și în rândul statelor membre care au fost afectate de același tip de regim totalitar.

Justiția pentru victime este importantă în ceea ce privește trecerea cu succes de la totalitarism la democrație. Judecarea autorilor, mecanismele de căutare a adevărului, deschiderea arhivelor, procedurile de lustrare, reabilitarea și despăgubirea victimelor și restituirea proprietăților confiscate reprezintă doar câteva dintre principalele instrumente de atingere a acestui obiectiv. Studiul relevă, de asemenea, varietatea părților interesate implicate, în special ONG-uri, organisme oficiale și neoficiale. De exemplu, Estonia, Letonia, Polonia și Slovenia au înființat organisme oficiale cu competențe generale, în timp ce celelalte state membre au înființat organisme specializate.

De asemenea, păstrarea și promovarea memoriei crimelor comise de regimurile totalitare este esențială, în special pentru educarea generațiilor tinere cu privire la importanța promovării democrației și a drepturilor fundamentale. Studiul arată că această convingere este una dintre puținele amenințări grave cu care se confruntă UE în ceea ce privește abordarea crimelor comise de regimurile totalitare. O memorie bine conservată, organizată și accesibilă a ororilor trecutului poate deveni un instrument important de sensibilizare și educare a populației. Studiul relevă, de asemenea, rolul esențial jucat de ONG-uri în acest domeniu.

2.2. Educarea și sensibilizarea populației

Educația în spiritul cetățeniei active joacă un rol major în încurajarea competențelor civice și a valorilor democratice ale tinerilor. Studiile recente arată că educația este corelată pozitiv și semnificativ cu comportamentul de cetățean activ. Inițiativele de informare și educare în spiritul trecutului includ vizite la muzee, locuri de martirizare și lagăre de exterminare, vizionarea de filme de ficțiune și documentare în școli, sprijinirea activităților culturale și a creațiilor artistice. Din informațiile primite de către Comisie rezultă că există activități legate de sensibilizarea și educarea populației cu privire la crimele comise de regimurile comuniste totalitare doar în statele membre în cauză.

Memorialele și monumentele dedicate memoriei crimelor comise de regimurile totalitare există, practic, în toate statele membre. Locuri de martirizare și lagăre de concentrare și exterminare pot fi regăsite în aproximativ toate statele membre care au experimentat totalitarismul. De exemplu, în anumite state membre au fost create muzee specializate în memoria crimelor comise de regimurile comuniste totalitare (de exemplu, în Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania și România).

2.3. Zile de comemorare

Studiul evidențiază faptul că zilele de comemorare privind aceleași evenimente pot să difere de la un stat membru la altul. De exemplu, 18 state membre comemorează Holocaustul la 27 ianuarie (Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului), în timp ce 6 state membre au ales o dată diferită. Cinci state membre serbează ziua comemorării victimelor regimurilor totalitare (23 august), care a fost propusă de către Parlamentul European.

2.4. Proiecte de cercetare

Studiul arată că numărul de teme și proiecte de cercetare în domeniu este la rândul său semnificativ. Organismele oficiale au dezvoltat programe ample de cercetare în anumite state membre. Universitățile, instituțiile private și fundațiile au dezvoltat proiecte specifice. Proiectele de cercetare se axează în principal pe stabilirea faptelor istorice în legătură cu crimele totalitare sau pe analiza politicilor în domeniul justiției de tranziție. Cercetarea crimelor comise de regimurile comuniste totalitare este dezvoltată cu precădere în statele membre care au experimentat astfel de crime.

2.5. Simbolurile totalitarismului

Conform studiului, statele membre în cauză au îndepărtat în general relativ repede toate simbolurile referitoare la trecutul lor represiv (de exemplu, schimbarea numelor de străzi, îndepărtarea simbolurilor respective din spațiile publice etc.). În anumite state membre, utilizarea simbolurilor referitoare la regimurile totalitare este interzisă prin lege în mod explicit. De exemplu, în trei state membre (Ungaria, Lituania și Polonia) această interdicție vizează utilizarea simbolurilor care fac referire la comunism.

2.6. Cadrul juridic privind negarea crimelor

Studiul și răspunsurile la chestionarele trimise de către Comisie statelor membre demonstrează complexitatea și diversitatea abordărilor privind cadrul juridic aplicabil în statele membre în legătură cu apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a genocidului, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit în funcție de alte criterii *decât* rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică, cum ar fi statutul social sau convingerile politice⁶. Poate fi extrasă următoarea imagine schematică.

Patru state membre au o legislație națională referitoare la negarea crimelor comise de regimurile totalitare, care include în mod explicit crimele comise de regimurile comuniste totalitare:

- În Republica Cehă, Codul penal conține o infracțiune specifică pentru persoanele care neagă, pun la îndoială, aprobă sau încearcă să justifice în public genocidul nazist sau comunist sau alte crime împotriva umanității comise de naziști sau de comuniști⁷.
- În Polonia, negarea publică și contrafactuală a crimelor comise de naziști și de comuniști și a altor crime împotriva păcii și umanității sau a crimelor de război reprezintă o infracțiune⁸.

---

⁶ Studiul prezintă o viziune sistematică globală asupra situației din statele membre (a se vedea punctul 3.3.)

⁷ Articolul 405 din noul Cod penal (în vigoare de la 1 ianuarie 2010).

- În Ungaria, negarea publică, punerea sub semnul îndoielii sau banalizarea genocidelor și a altor crime împotriva umanității comise de regimurile socialiste și comuniste naționale reprezintă o infracțiune⁹.
- În Lituania, apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a crimelor internaționale și a crimelor comise de URSS sau de Germania nazistă împotriva Republicii Lituania sau a rezidenților săi reprezintă o infracțiune¹⁰.

În celelalte state membre, cu excepția Letoniei¹¹, incriminarea persoanelor pe motiv de apologie, negare sau banalizare grosieră a infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit prin referire la alte criterii decât rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică pare imposibilă sau cel puțin greu de conceput. Aceasta se întâmplă din cauza lipsei unei legislații privind negarea infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității sau a crimelor de război (indiferent de motive) sau din cauza faptului că incriminarea unui astfel de comportament exclude considerentele privind statutul social sau convingerile politice sau pentru că o astfel de incriminare ar avea implicații asupra libertății de exprimare. Cu toate acestea, anumite răspunsuri la chestionar menționează că incriminarea în temeiul unei alte dispoziții a dreptului penal nu poate fi exclusă, de exemplu, în temeiul interdicției de incitare la ură sau pentru „atingerea memoriei persoanelor decedate”.

Din studiul și răspunsurile la chestionar rezultă că, până în prezent, nu există cazuri de condamnare în instanță a persoanelor pentru apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit prin referire la alte criterii decât rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică.

3. ACȚIUNI LA NIVELUL UE PENTRU PĂSTRAREA ȘI PROMOVAREA MEMORIEI

În rezoluția sa din 2 aprilie 2009, Parlamentul European a subliniat importanța promovării memoriei crimelor totalitare. La 16 iunie 2009, Consiliul Afaceri Generale a adoptat concluzii potrivit cărora „pentru a consolida sensibilizarea cetățenilor europeni cu privire la crimele comise de regimurile totalitare, trebuie păstrată memoria trecutului tulburător al Europei, întrucât reconcilierea ar fi dificilă fără comemorare”.

Ideea promovării pe teritoriul UE a unei memorii comune a crimelor comise de regimurile totalitare a fost exprimată, de asemenea, în cadrul audierii publice organizate de către Comisie și președinția slovenă în aprilie 2008. Audierea și alte conferințe au evidențiat sentimentul puternic că statele membre din Europa de Vest ar trebui să fie mai sensibile cu privire la trecutul tragic al statelor membre din Europa de Est.

---

⁸ Articolul 55 din Actul de înființare a Institutului Memoriei Naționale – Comisia pentru Pedepsirea Crimelor împotriva Națiunii Poloneze din 18 decembrie 1998.

⁹ Modificarea Codului penal intrat în vigoare la 24 iulie 2010.

¹⁰ Articolul 170 din Codul penal.

¹¹ Răspunsul Letoniei la chestionar indică faptul că, în temeiul articolelor 74 și 71 din Codul penal, negarea infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității, a crimelor împotriva păcii și a crimelor de război bazate, printre altele, pe convingeri politice sau clasă socială pot fi considerate drept infracțiuni.

Importanța acestei dimensiuni a fost, de asemenea, subliniată de o serie de conferințe internaționale, cum ar fi Conferința internațională din Senatul Republicii Cehe din iunie 2008, care a adoptat Declarația privind „Conștiința europeană și comunismul” („Declarația de la Praga”) sau Conferința privind „Crimele comunismului” organizată în februarie 2010 de Institutul pentru Studiul Regimurilor Totalitare, Conferința „Europa la 70 de ani de la Pactul Ribbentrop-Molotov” organizată în octombrie 2009 de statele baltice sub auspiciile președintelui Parlamentului European. În cadrul Parlamentului European a fost înființat un grup informal de MPE privind „Reconcilierea istoriilor europene”, al cărui principal obiectiv constă în reconcilierea diferitelor narațiuni istorice în Europa și consolidarea acestora într-o memorie europeană comună a trecutului.

În cadrul acestor evenimente au fost formulate o serie de solicitări de acțiune în legătură cu păstrarea memoriei și promovarea sensibilizării cu privire la crimele comise de regimurile comuniste totalitare. Un exemplu de astfel de măsuri și așteptări variate poate fi regăsit în Contribuția primei audieri europene privind „Crimele comise de regimurile totalitare”, semnată de un număr de participanți la audierea din 8 aprilie¹².

În rezoluția sa din 2 aprilie 2009, Parlamentul European solicită declararea zilei de 23 august ca Ziua internațională a comemorării victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare, care să fie comemorată cu demnitate și imparțialitate. Estonia, Letonia, Lituania, Slovenia și Suedia au adoptat deja această zi de comemorare.

Comisia se angajează să contribuie, în conformitate cu responsabilitățile care îi revin, la promovarea memoriei crimelor comise de regimurile totalitare în Europa. Comisia consideră că este important să se abordeze deficiențele de cunoaștere în ceea ce privește trecutul totalitar al tuturor statelor membre, în special perioada de timp în care Europa de Est și de Vest au trăit două experiențe diferite. Comemorarea și sensibilizarea cu privire la trecutul tragic și crimele comise de regimurile totalitare trebuie să unească popoarele Europei. Este important să contribuim la recunoașterea și sprijinirea tuturor victimelor regimurilor totalitare care au devastat Europa. Comisia poate facilita schimbul de experiențe și practici în domeniu. Acest lucru va confirma, de asemenea, importanța valorilor privind respectarea demnității umane, libertatea și democrația pe care se bazează Uniunea Europeană.

3.1. Utilizarea deplină a programelor financiare ale UE

Comisia este dispusă să își utilizeze programele financiare pentru a asista părțile interesate în sprijinirea și promovarea memoriei crimelor comise de regimurile totalitare. Finanțarea UE poate fi relevantă în special pentru a promova proiectele europene transfrontaliere.

3.1.1. Programul „Europa pentru cetățeni”

Acțiunea 4 „Memoria europeană activă” a programului „Europa pentru cetățeni”¹³ este menită să păstreze vie memoria victimelor nazismului și ale stalinismului și să îmbunătățească cunoștințele referitoare la ceea ce s-a petrecut în cadrul lagărelor și al altor spații de exterminare în masă a civililor. Această acțiune sprijină proiectele pentru conservarea principalelor locuri și memoriale asociate cu deportările în masă, fostele lagăre de concentrare și alte locuri de martirizare și exterminare pe scară largă ale nazismului, precum și a arhivelor care atestă aceste evenimente și pentru păstrarea vie a memoriei victimelor, precum și a

---

¹² Reprodușă în raportul și lucrările audierii publicate de către președinția slovenă (a se vedea mai sus)

¹³ Decizia nr. 1904/2006/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 de instituire pentru perioada 2007 - 2013 a programului „Europa pentru cetățeni”.

memoriei celor care, în condiții extreme, au salvat oameni pentru a nu cădea victime Holocaustului. Această acțiune sprijină, de asemenea, proiectele pentru comemorarea victimelor exterminărilor în masă și ale deportărilor asociate cu stalinismul, precum și pentru conservarea memorialelor și a arhivelor care atestă aceste evenimente. Decizia Parlamentului European și a Consiliului de instituire a programului, în anexa sa, alocă acțiunii „Memoria europeană activă” aproximativ 4% din resursele totale ale programului (suma totală pentru perioada 2007-2013 fiind de 215 milioane).

- Având în vedere importanța strategică pentru promovarea valorilor pe care se bazează Uniunea și numărul crescând de propuneri de înaltă calitate pentru viitorul program 2014-2020, Comisia va examina modul în care această acțiune poate dispune de suficiente resurse în viitor. Comisia a demarat deja pregătirile pentru următoarea generație a programului.
- Ca parte a dialogului structurat desfășurat în cadrul programului „Europa pentru cetățeni”, Comisia ia în considerare organizarea de reuniuni periodice dedicate memoriei europene active în vederea schimbului de experiențe, analizării celor mai bune practici, reunirii principalilor beneficiari și părți interesate, inclusiv a cercetătorilor și experților universitari și independenți în domeniu.

3.1.2. Alte programe ale Uniunii Europene

Alte programe pot contribui la promovarea memoriei crimelor comise de regimurile totalitare:

- **Cel de-al șaptelea Program-cadru pentru cercetare și dezvoltare tehnologică** poate finanța acțiuni referitoare la trecutul totalitar al Europei. Programul de lucru pentru 2010 în temeiul temei 8, „Științe socio-economice și umaniste” include un apel specific pentru propuneri pe tema: „Democrație și umbrele totalitarismului și ale populismului: experiența europeană”.¹⁴ Apelul va sprijini un proiect în colaborare la scară largă care reunește institute de cercetare din statele membre ale UE care doresc să depășească moștenirea „continentului divizat” în care experiența și memoriile totalitarismului recent diferă de la un grup de state membre la altul. Comisia a primit 10 propuneri pe această temă, iar în prezent au loc negocieri în urma evaluării realizate de experții independenți și a procedurii de selecție.
- **MEDIA 2007** este un program pentru industria audiovizuală din Europa. Obiectivele acestuia constau în conservarea și sporirea diversității culturale a Europei și a moștenirii sale cinematografice și audiovizuale pentru a garanta accesul cetățenilor europeni la acestea, pentru a promova dialogul intercultural și pentru a spori circulația operelor audiovizuale europene în interiorul și în afara Uniunii Europene. În conformitate cu aceste obiective, MEDIA 2007 poate promova filmele și alte opere audiovizuale care abordează aspecte referitoare la trecutul totalitar (de exemplu, filmul „Viața celorlalți” – *Das Leben der Anderen* – a fost promovat de acest program). De asemenea, finanțarea prin intermediul programului MEDIA poate include (însă nu exclusiv) costurile implicate de subtitrarea operelor audiovizuale, care este esențială pentru a facilita circulația operelor audiovizuale referitoare la aceste chestiuni între statele membre.
- **Programul de sprijin al tehnologiilor informației și comunicării (ICT-PSP)** sprijină digitalizarea orientată a materialului cultural în cadrul unuia dintre obiectivele referitoare la

---

¹⁴ ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/wp/cooperation/ssh/h_wp_201001_en.pdf

*Europeana*¹⁵. Acest program poate fi util pentru digitalizarea conținuturilor privind crimele totalitare (de exemplu, cărți, înregistrări audiovizuale, sonore sau de arhivă). Proiectele finanțate trebuie desfășurate de către instituțiile culturale din diferite țări europene, iar temele trebuie să suscite interesul publicului larg, iar conținuturile trebuie puse la dispoziția cetățenilor prin intermediul colecției Europeana imediat după digitalizare.

- **Programul UE de învățare de-a lungul vieții** sprijină proiectele transnaționale care promovează educația în spiritul cetățeniei active către apologie, o mai bună cunoaștere a istoriei europene și a moștenirii culturale și a comportamentului democratic. Comisia lucrează, de asemenea, la un model analitic de educare în spiritul cetățeniei active care acoperă doi indicatori complecși, unul pentru adulți și un altul privind competențele civice ale elevilor. Definiția de lucru a cetățeniei active utilizată în acest scop este „*participarea în societatea civilă, comunitate și/sau viața politică caracterizată de respectul reciproc și comportamentul pașnic și în conformitate cu drepturile omului și principiile democrației*”. Promovarea educației în spiritul cetățeniei active în contexte formale, informale și non-formale face posibilă existența apologiei, a comportamentului democratic și a respectului reciproc în termeni culturali și istorici. Competențele civice bazate pe cunoașterea conceptelor de democrație, justiție, egalitate, cetățenie și drepturi umane fac parte din Cadrul european de referință al competențelor-cheie adoptat de Consiliul Educație¹⁶ și pus în aplicare la nivel național.
- Potențialii beneficiari care au legătură cu memoria crimelor totalitare vor fi mai bine informați de către Comisie cu privire la posibilitatea de finanțare în cadrul acestor programe.

3.2. 23 august: Ziua europeană a comemorării

Ziua europeană a comemorării victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare, proclamată de Parlamentul European, a fost adoptată, până în prezent, de Estonia, Letonia, Lituania, Slovenia și Suedia.

Comisia încurajează statele membre să aibă în vedere posibilitatea de a adera la această inițiativă în funcție de propria istorie și de specificitatea fiecăruia.

3.3. Platforma memoriei și a conștiinței europene

În rezoluția sa din 2 aprilie 2009, Parlamentul European a solicitat instituirea unei platforme a memoriei și conștiinței europene care să sprijine relaționarea și cooperarea între institutele de cercetare naționale specializate în domeniul istoriei totalitarismului, precum și crearea unui centru/memorial pan-european pentru victimele tuturor regimurilor totalitare. Acesta solicită, de asemenea, consolidarea actualelor instrumente financiare relevante pentru acordarea de asistență destinată cercetării istorice profesionale cu privire la chestiunile prezentate anterior. Concluziile Consiliului CAGRE din 16 iunie 2009 salută această inițiativă care ar veni în sprijinul relaționării și cooperării între organismele naționale în legătură cu examinarea și memoria regimurilor totalitare. Reunirea actorilor din toate statele membre, printre care se numără cercetători și experți universitari și independenți, în vederea analizei și a schimbului de experiențe și de cele mai bune practici, inclusiv a modului în care statele membre

---

¹⁵ Colecție multilingvă online care conține milioane de elemente digitalizate, de la muzee, biblioteci și arhive europene la colecții multimedia.

¹⁶ JO L 394, 30.12.2006.

promovează memoria colectivă prin programele școlare, reprezintă o modalitate de a contribui la o mai mare sensibilizare și la schimbul de experiențe în acest domeniu.

- O astfel de platformă ar putea fi eligibilă, după un an de existență juridică oficială, pentru solicitarea unei subvenții anuale de funcționare în cadrul programului „Europa pentru cetățeni”. Comisia consideră că este important ca schimbul de experiențe și cele mai bune practici să reunească actori din toate statele membre, inclusiv cercetători și experți universitari și independenți.

3.4. Care este domeniul de aplicare a armonizării la nivelul UE?

Consiliul a solicitat Comisiei să examineze dacă este necesar un instrument, pe lângă Decizia-cadru privind rasismul și xenofobia, pentru a cuprinde apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit prin referire la alte criterii decât rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică, cum ar fi statutul social sau convingerile politice.

Articolul 83 TFEU constituie baza juridică pentru definirea infracțiunilor și a sancțiunilor în domeniul ale criminalității de o gravitate deosebită de dimensiune transfrontalieră ce rezultă din natura sau impactul acestor infracțiuni ori din nevoia specială de a le combate pornind de la o bază comună. Articolul 83 alineatul (1) TFEU enumeră aceste domenii. Apologia publică, negarea sau banalizarea grosieră a infracțiunilor de genocid, a crimelor împotriva umanității și a crimelor de război care vizează un grup de persoane definit prin referire la alte criterii decât rasa, culoarea, religia, ascendența sau originea națională sau etnică nu reprezintă unul dintre domenii. Lista domeniilor poate fi extinsă de către Consiliu prin decizie luată în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European, în funcție de evoluția criminalității.

Potrivit studiului, statele membre au adoptat, până în prezent, măsuri diferite (de exemplu, justiția pentru victime, justiția pentru autorii crimelor, stabilirea faptelor, simbolistica etc.), în funcție de specificul național. Chiar dacă unele statele membre au avut experiențe similare în ceea ce privește regimurile totalitare, instrumentele juridice, măsurile și practicile adoptate de acestea pot fi diferite, precum și calendarul de adoptare și de punere în aplicare a acestora. Prin urmare, Comisia consideră că, până în prezent, nu au fost îndeplinite condițiile necesare, însă va face în continuare o analiză a acestei situații.

4. CONCLUZII

Comisia este convinsă că Uniunea Europeană poate contribui, în cadrul competențelor care îi revin în domeniu, la procesele întreprinse de statele membre pentru a aborda moștenirea crimelor totalitare. Uniunea Europeană se bazează pe respectarea drepturilor fundamentale și reprezintă o sursă constantă de inspirație și încurajare a tuturor națiunilor care depun eforturi pentru a accepta suferințele trecutului. Memoria ororilor trecutului trebuie să reprezinte un scop comun al tuturor statelor din cadrul Uniunii Europene pentru a pune în practică expresia „Trecutul tău este și trecutul nostru”. Păstrarea vie a acestei memorii este datoria noastră colectivă, este un tribut și un semn de respect pentru toate victimele care au suferit și au murit și pentru a ne asigura că acest lucru nu se va mai repeta. Această memorie alimentează angajamentul Uniunii Europene în ceea ce privește democrația și respectarea drepturilor fundamentale, precum și lupta împotriva manifestărilor moderne de intoleranță și extremism.